

A JELENKOR KORAI TÖRTÉNETÉBŐL

Basch Lóránt és Tüskés Tibor levelezése (1960–1965)

Basch Lóránt és Tüskés Tibor egymásnak írt, jelenleg ismert hatvanegy levelének közlésével az 1960-as évek első fele Babits-kutatásának néhány eseményét szeretnénk közelebb hozni, ráirányítva a figyelmet a *Jelenkor* folyóirat történetének korai szakaszára, a már közgyűjteményekben lévő, kutatható vagy még feltáratlan hagyatékok és az azokat kiegészítő, hagyatékból antikváriumi forgalomba, majd magántulajdonba került dokumentumok segítségével. A levelezés kezdetén Budapesten élő, hetvenöt éves Basch Lóránt (1885–1966) ügyvéd az 1928–1949 között működő Baumgarten Alapítvány jogi kurátora, Babits Mihály életének és munkásságának dokumentumait feltáró és feldolgozó tevékenységet folytat: a költő emlékének ápolására rendezvényeket szorgalmaz, Illyés Gyulával és Keresztury Dezsővel együtt gondozza és felügyeli a Babits-archívumot, és a dokumentumokat feldolgozza tanulmányokban,¹ kurátortársaival együtt szerkeszti Babits novelláskötetét.² A Pécsen élő, a kapcsolat kezdetén harmincéves Tüskés Tibor (1930–2009) gimnáziumi magyartanár, író, kritikus, irodalomtörténész a *Jelenkor* folyóirat szerkesztője, majd főszerkesztője a pécsi irodalmi vonatkozások kutatójaként kiemelten foglalkozik Babits gyermekkorának 1890–1901 közötti pécsi évtizedével. A pécsi irodalmi emlékhelyek felkutatását és iskolai feldolgozását feleségével, a gimnáziumi magyartanár Tüskés Tiborné Szemes Annával közös feladatnak tekintették, és beépítették pedagógiai módszertükbe.³ Tüskést több évtizeden keresztül foglalkoztatták Babits pécsi tartózkodásának dokumentumai, gimnáziumi tanítványait a helyi irodalmi hagyományok ismeretére, ápolására és gyűjtésére buzdította.⁴ Felvette a kapcsolatot más Babits-kutatókkal, így 1960 júniusában írt⁵ az 1951 óta Esztergomban élő Dévényi Iván (1929–1977) tanár, műkritikus, műgyűjtőnek, aki egy második Babits-émlékkönyv szerkesztésén dolgozott.⁶ Az először Babits halálának 20. évfordulójára (1961), majd a költő születésének 80. évfordulójára (1963), végül halálának 25. évfordulójára (1966) kiadni tervezett könyv előkészítésében Tüskés aktívan részt vett, de az nem valósult meg. Tüskés Babits-kutatásainak eredmé-

¹ Basch Lóránt: *A Baumgarten Alapítvány történetéből. Tanulmányok, cikkek*. Szerk. Téglás János, Argumentum, Budapest, 2004. Ezúton is köszönjük Kelevéz Ágnesnek a tanulmány és a szövegközlés első változatához fűzött megjegyzéseit. (T. A.)

² Babits Mihály: *Novellák*. Szerk. Basch Lóránt – Illyés Gyula – Keresztury Dezső, Európa – Szépirodalmi, Budapest, 1964. (T. A.)

³ Tüskés Tibor *Irodalmi nevelés a tanórán kívül* című tanári kézikönyvébe és *Kortárs irodalom a középiskolában. Az élő magyar irodalom tanításának módszertani kérdései* című oktatásmódszertani könyvébe az ő tapasztalatai is beépültek. (T. A.)

⁴ Tüskés Tibor: *Hogyan eredtek a szerző tanítványai Babits Mihály pécsi diákéveinek a nyomába?* In: Uő.: *Irodalmi nevelés a tanórán kívül*. A tanítás problémái 4. Tankönyvkiadó, Budapest, 1969, 36–49. (T. A.)

⁵ Tüskés Tibor Dévényi Ivánnak, 1960. jún. 8., 1 f. gépirat aut. aláírással Jelenkor bélyegzős papíron, PIM Kézirattár Dévényi Iván-hagyaték V. 4745/75/1. (T. A.)

⁶ Zsalus-Zajovits Ferenc: *Levelek Babitsról*. Komárom Megyei Honismereti Kiskönyvtár 10. Komárom megyei Tanács, Tatabánya, 1983.; Zsalus-Zajovits Ferenc: *A második Babits emlékkönyv sorsa, avagy egy igaz vállalkozás fiaskója. Esztergom Évtapjái* 1983, 98–118. (T. A.)

nyei végül önálló könyvvé formálódtak, amely 1984-ben a Baranya megyei Könyvtár kiadásában jelent meg.⁷ *Erős vár* című, az 1983-as Babits-évfordulóra készített írását a *Főhajtás Babits Mihály centenáriumán* című mappa közölte faksimilében.⁸

A Tüskés és Basch közti levelezés kiindulópontját Tüskés *Babits Mihály Pécssett* címmel a *Jelenkor* 1959/6. számában közölt forrásközlő és elemző tanulmánya jelentette, melynek kapcsán Basch az első levélben néhány ponton helyesbíti Tüskés állításait a rendelkezésére álló dokumentumok alapján. A levelezés központi témája Babits élete és munkássága: Tüskés többször tanulmányt kér Baschtól a *Jelenkor* számára, de a kapott írásokból nem mind egyiket fogadja el közlésre a szerkesztőség. Basch biztatja és segíti Tüskést az 1956-tól tartó Babits-kutatásában,⁹ többször megírja véleményét a *Jelenkorban* közölt írásokról, s több szerzőre felhívja Tüskés figyelmét, köztük Bohuniczky Szefire, Éder Zoltánra, Füst Milánra, Horgas Bélára és Ungvári Tamásra, akiknek kiadatlan kéziratái közül válogathat a *Jelenkor*.

A fennmaradt hatvanegy levél időbeli eloszlása egyenetlen. Két levelét Basch rosszul datálta, ami a levelek tartalmával és a postabélyegzővel egyaránt bizonyítható: 1961. január 6-án és 7-én (12., 13. levél) tévesen még az előző évet, 1960-at írta a keltezésbe. Ennek figyelembevételével 1960-ban tizenegy, 1961-ben tizenöt, 1962-ben tizennégy, 1963-ban kilenc, 1964-ben tizenegy, 1965-ben egy levél dokumentálja kapcsolatukat. Az utolsó előtti és az utolsó levél között több mint egy év telt el. Feltételezhető, hogy egyes levelek elvesztek vagy jelenleg nem ismertek.¹⁰ A levelezés három szakaszra osztható, ezek középpontjában egy-egy Basch-írás *Jelenkor*-beli közlése áll.

1. 1960. február 2. – 1961. január 7.: az első kapcsolatfelvétel után Tüskés tanulmányt kér Baschtól a *Jelenkor* dokumentumrovata számára. Basch Babits utolsó éveiről ad írást, amely a folyóirat 1960/5. számában lát napvilágot.¹¹ Együtt olvasva a levelezés első szakaszát más forrásokkal, például Tüskésnek legjobb barátjával, a Budapesten élő, nála egy évvel idősebb Fodor András költővel folytatott levelezésével, árnyaltabbá válik a Basch–Tüskés kapcsolat kezdete. Fodor jóval korábbról ismerte Bascht – akinek egyetemista korában Domokos Mátyással együtt albérlője volt –, így közvetlenebb módon érintkeztek. Fodor így jellemzi Bascht Tüskésnek 1960 májusában, amikor arra biztatja, hogy mielőbb válaszoljon neki: „Tudod, ő vallásos kultuszt csinál Babits emlékéből. Most B. öregkoráról írja memoárját – s adott esetben Neked szívesen adna belőle részleteket”.¹²

2. 1961. január 13. – 1962. augusztus 14.: Babits halálának huszadik évfordulója alkalmából Basch javasolja Tüskésnek, közöljön tanulmányt a *Jelenkorban*, és szervezzen ünnepséget a pécsi irodalmi színpadon. A *Balázsolás története* című, elsőként küldött írást Tüskés nem tudja közölni, bár nem fogalmazza meg, de nyilvánvalóan a vers és az ehhez kapcsolódó Basch-írás vallásos tartalmának politikai következményeitől fél: „Kicsit legyen erősebb a lap itthoni híre, azt hiszem, lesz bátorságunk még közölni.” A javasolt ünnepség sem valósul meg 1961 őszén. Ezután a korábban a második Babits-émlékkönyv-

⁷ Tüskés Tibor: *Babits és Pécs. Vallomások, dokumentumok, emlékek*. Vál. és összeáll. Tüskés Tibor, Baranya megyei Könyvtár, Pécs, 1984. Reprint kiadása: Budapest: Panderma Kft.–László Károly, 1998; (t. t.), Irodalmi séták [Babits pécsi diákéveiről], *Dunántúli Napló* 1957. okt. 13., 3. (T. A.)

⁸ *Főhajtás Babits Mihály centenáriumán*. Szerk. Bodri Ferenc – Csányi László – Tüskés Tibor, Esztergom Város Tanácsa – Tolna Megyei Könyvtár, Esztergom, 1983. Az eredeti kézirat magántulajdonban. (T. A.)

⁹ Babits Mihály nyomában Pécssett. Irodalmi Napló melléklet, *Dunántúli Napló*, 1956. febr. 5., 4.; Babits Mihályra emlékezünk. *Dunántúli Napló*, 1956. máj. 20., 5. (T. A.)

¹⁰ Például Basch 1964. január 4-i levelében (50.) említett, de ma nem ismert 1963. december 22-i Tüskés-levél. (T. A.)

¹¹ Basch Lóránt: „Indulás az öregkorba”. Emlékezés Babits Mihály utolsó életszakaszára, *Jelenkor*, 1960/5, 97–104. (T. A.)

¹² Fodor András és Tüskés Tibor levelezése I. 1959–1966. S. a. r. Tüskés Anna, Pro Pannonia, Pécs, 2008, 21. (T. A.)

be szánt, „A halál pitvarában” című írását ajánlja fel Basch, ami a *Jelenkor* 1962-es első számában lát napvilágot.¹³ Érdemes megjegyezni, hogy Basch a „szerkesztők réme”, mivel az utolsó pillanatig csiszolgatva szövegét rengeteg korrektúrát kér több fordulóban. Miután Tüskés 1962. szeptember 10-i levelében jelzi, hogy várja Basch írását, az rögtön meg is érkezik a szerkesztőségbe, s Basch szeptember 19-én már korrektúrát kér (20. levél). Október 24-i levelében azt állítja, hogy a „végleges kéziratot” küldi (21. levél), azonban november 1-jén újabb, jelentős mennyiségű javítást eszközöl (22. levél). E közlemény megjelenése után Basch ismét megpróbálja elérni *A Balázsolás történetének* közlését, de Tüskés a szerkesztőbizottság véleményére hivatkozva továbbra sem tudja kiadni azt.

3. 1963. október 7. – 1964. április 17.: a Basch ösztönzésére, Tüskés szervezésében 1963. november 30-án és december 1-jén Babits 80. születésnapja alkalmából tartott pécsi Babits-ünnepségsorozaton¹⁴ elmondott, *Emlékezés Babits Mihályra* című Basch-beszéd és a beszéd rövidített változatának közlése a *Jelenkor* 1964/3. számában jelenti a kapcsolat legintenzívebb időszakát.¹⁵ A november 30-án, szombati napon a Városi Művelődési Házban tartott irodalmi esten Basch egykori barátként és munkatársként emlékezett Babitsra: költői munkásságából kiemelte – többek között – Dante *Isteni színjátékának* fordítását, s elmondta ismeretségük és későbbi barátságuk történetét. Ez – mint ismert – Baumgarten Ferenc kritikusnak volt köszönhető, aki őt jelölte meg Babits mellé közvetlen munkatársként végrendeletében a Baumgarten Alapítvány jogi kurátoraként. Az emlékező beszéd után a közönség Babits verseit hallgatta meg saját hangján felvételről. A műsor első részében kortárs költők – Szabó Lőrinc, József Attila, Weöres Sándor – Babitscsal kapcsolatos verseit, majd Babits-verseket és a költő megzenésített műveit adták elő a Pécsi Nemzeti Színház művészei – Koós Olga, Labancz Borbála, Bánffy György, Dobák Lajos, Illés Éva – és a Pécsi Kamarakórus tagjai. Másnap, december 1-jén, vasárnap megkoszorúzták a Zrínyi utcai emléktáblát a költő pécsi diákszobájának falán, majd új emléktáblát avattak a volt ciszterci, 1948-tól állami Nagy Lajos Gimnázium falán, ahol Babits tanult. Ezt követően megnyitották az Egyetemi Könyvtárban az Országos Széchényi Könyvtárból küldött eredeti és faksimile dokumentumokból rendezett Babits-emlékkiállítás, ahol Pákolitz István költő mondott megnyitóbeszédet. Basch és Tüskés kapcsolata a levelezés tanúsága szerint ezután meglazul, mindössze egy levél maradt fenn 1965 augusztusából, amelyben rövid mondat utal arra, hogy már nem Tüskés a *Jelenkor* főszerkesztője („Bizony a *Jelenkor* – a múlté.”), de Basch továbbra is figyelemmel követi Tüskés publikációs tevékenységét.

Basch mindhárom publikációja után jelentős mennyiségű (10–20) tiszteletpéldányt igényel leveleiben, azon felül is vásárol az adott folyóiratszámából, és érdeklődik különnyomat készíttetésének lehetőségéről. A példányokat barátainak (például Bóka László, Gellért Oszkár, Gyergyai Albert, Illyés Gyula, Kardos László, Keresztury Dezső, Komlós Aladár, Kosztolányi Dezsőné Harnos Ilona, Lengyel Balázs és Nemes Nagy Ágnes, Németh László, Pilinszky János, Pogány Ö. Gábor, Sárközi Márta, Trencsényi-Waldapfel Imre, Vas István, Weöres Sándor) és intézményeknek (az esztergomi Babits Mihály Emlékház, Babits-archívum az Országos Széchényi Könyvtárban, Magyar Rádió) szánja, mondván, a *Jelenkor* nehezen szerezhető Budapesten.

A Basch 1960. február 2-án írt soraival kezdődő és 1965. augusztus 12-éig tartó levelezés darabjainak túlnyomó többségét, negyvenhetet Basch írta Tüskésnek, míg Tüskés Baschnak tizennygyet. Basch néha egyetlen napon vagy két egymást követő napon kétszer

¹³ Basch Lóránt: „A halál pitvarában” Emlékezéseimből Babits Mihály utolsó éveire. *Jelenkor*, 1962/1, 90–99. (T. A.)

¹⁴ A Babits-évforduló ünneplése Pécsen. *Élet és Irodalom*, 1963. november 30., 10; Tüskés Tibor: A literátor. *Dunántúli Napló*, 1963. december 1., 5.; Irodalmi est Babits Mihályról. *Dunántúli Napló*, 1963. december 1., 2. (T. A.)

¹⁵ Basch Lóránt: Emlékezés Babits Mihályra. *Jelenkor*, 1964/3, 242–248. (T. A.)

is írt Tüskésnek. Tüskés leveleiből bizonyosan elveszett néhány, vagy lappang. A levelezés három forrásból ismerhető meg. Basch negyvenhét levele egy gépiratos levél (36.) kivételével mind kéziratos. A negyvenhat kéziratos levél és az egy gépiratos első példány a Petőfi Irodalmi Múzeum Kézirattárának Tüskés Tibor-hagyatékában található. A gépiratos levél másodpéldánya a Kézirattár Basch Lóránt-hagyatékában maradt fenn. Basch leveleiből nyolc már korábban megjelent a *Tüskés Tibor levelesládájából* című kötetben 2014-ben, amit a kéziratlírás végén jelzünk.¹⁶

Tüskés mindig írógéppel írt leveleinek első példánya (9 darab) a Petőfi Irodalmi Múzeum Kézirattárának Basch Lóránt-hagyatékában maradt fenn. A gépelt levelek Tüskés által megőrzött másodpéldánya (12 darab) a Dr. Nagy Annánál maradt Tüskés Tibor-hagyatékából antikvár kereskedelembe, majd magántulajdonba került. Noha a két formában és két őrzőhelyen fennmaradt Tüskés-levelek között jelentős az átfedés (2., 15., 19., 25., 35., 37., 43.), mindkét gyűjtemény tartalmaz olyan leveleket, amelyek a másik helyen és formában hiányoznak: van öt olyan másodpéldányú gépirat magántulajdonban (4., 5., 7., 10., 28.), amelynek nincs meg az első példánya a Kézirattárban, és van két olyan első példányú gépirat a Kézirattárban (42., 49.), amelynek nincs meg a másodpéldánya a magántulajdonban. Az első példányú gépiratok néhány esetben jelentős eltérést mutatnak a másodpéldányhoz képest, mert vagy a levélíró (Tüskés) kéziratos javítást eszközölt rajta (2., 37., 43.), vagy Basch írt rá jegyzeteket (32.).

Lényeges ez a levelezés egyrészt azért, mert bepillantást enged Babits viszontagságos fogadtatástörténetének részleteibe. Hiszen a hatvanas évek eleje az az időszak, amikor az ötvenes évek irodalompolitikai nyomása után lassan megkezdődött az eltorzított Babits-kép korrekciója, a sokáig tiltott költő egyre inkább a túrt kategóriába sorolódott át, több fórumon és formában érdemben kezdtek foglalkozni életművével, harcoltak a méltó értékelés ügyéért. Legjellemzőbb példa, hogy összes versei Török Sophie 1945-ben sajtó alá rendezett kötete után, csak másfél évtized múlva, 1961-ben kerülhetett sor összegyűjtött verseinek kiadására Rozgonyi Iván sajtó alá rendezésében. Ezek között a körülmények között figyel fel Basch Lóránt Tüskés Tibor Babitsról írt tartalmas és korrekt adatokat tartalmazó, az akkor még ritkaságnak számító, tárgyilagosan elemző és nem támadó tanulmányára, s ezért veszi fel a kapcsolatot vele.

Fontos ez a levelezés másrészt azért is, mert éppen abban az időszakban követhetjük nyomon a szerkesztés munkáját, amikor a *Jelenkor* Tüskés Tibor vezetése nyomán e korszakban párját ritkító módon kezdi feszegetni a politikailag kijelölt határokat, egy-két év alatt országos ismertségre tesz szert, magára vonja a felsőbb, hivatalos szervek figyelmét is. Az eredmény közismert, Tüskés Tibort 1964-ben menesztik felelős szerkesztői állásából.

Irodalompolitikai szempontból bátor cselekedet Tüskés részéről Basch közlése, a Babits-hagyomány érdemi ápolásának elkezdése: „Végtelenül örülnék, ha Babits Mihály nemes hagyományainak ápolását az Ön cikkével szolgálhatnánk a lap következő számában” – írja Tüskés. Emblematikus Basch biztató mondata is: „Nem volna nehéz a Jelenkorból a legjobb magyar irodalmi folyóiratot csinálni – persze óvatosan. De ezt nem kell Önnek mondani.” Tüskés ars poetica mondata: „A Jelenkor feladatának tartja, hogy a magyar irodalom legjobb hagyományainak méltó ápolója legyen, így Babits Mihályról is szívesen közlünk cikket”. Sokat elmond a helyzetről Basch összegző mondata 1961. december 23-án: „Pedig írói körökben a közvélemény: hogy ma a Jelenkor a legjobb irodalmi revű”.

Tüskés visszalépését a *Balázsolás*-ról szóló Basch-tanulmány közlésétől 1961 januárjában a vers és Basch elemzésének vallásos tartalma miatti óvatosság indokolta: „Kicsit legyen erősebb a lap itthoni híre, azt hiszem, lesz bátorságunk még közölni.” Nem véletlen, hogy a Vigilia majd épp ezt (Babits gyónását) emeli ki később Basch tanulmányával kap-

¹⁶ *Tüskés Tibor levelesládájából*. Vál., szerk., jegyz. Tüskés Tibor, s.a.r. Simon Zsuzsanna, Universitas – MTA BTK, Budapest, 2014. (T. A.)

csolatban. Tehát Tüskés pontosan érzi, hogy mennyire veszélyes ennyire elmenni az ideológiai határokig, hogy Babits újraértelmezése mennyire aláaknázott terep. Tudja, hogy sokat veszíthet, ha egyszerre túl sokat vállal.

Basch aktív szerepet vitt abban, hogy kapcsolatait felhasználva, az általa értékesnek tartott szerzőket közvetítse a Jelenkor felé, valamint, hogy minden módon támogassa Tüskés Babitscsal kapcsolatos kutatómunkáját. Az 1963 végén és '64 elején a levelezésben tematizálódó Mészöly-ügy, vagyis az úgynevezett *Ablakmosó* botrány – amikor Pándi Pál támadó kritikát ír a lapban megjelent színdarabról és a hozzá tartozó jegyzetről (Basch 1963. december 9-i levele) – döntő fontosságú a folyóirat története szempontjából,¹⁷ jellemzi a kort, hiszen a folyóirat épp ezek között a körülmények között vállalja a Babits-életmű vagy a Nyugat költőinek (pl. Füst Milán meghívása) az újraértelmezését is. A Basch-émlékezéseknek, vagy másképp a Babits-újraértékelésnek a politikai veszélyességéről a következő mondat sokat elárul: „nagyon köszönöm levelét, örülök, hogy a beszéd közlése jó visszhangot keltett, bizony hozzám holmi hivatalos morgolódás is eljutott, sőt határozott véleményként is megfogalmazták azon a beszélgetésen, ahol a Jelenkor idei első három számát tették mérlegre a napokban. No, most már mindegy. A kifogás az, hogy a Jelenkor a Nyugat-nak és írónak valami megemelt tisztelettel adózik, értékeit túlbecsüli, nem elég kritikával adózik.” (1964. április 10.) A Nyugat írónak „túlbecsülése”, és ebbe beleértendő Babits maga is, Tüskés bűnlajstromának része lett, ez is hozzájárult ahhoz, hogy távoznia kellett a *Jelenkor* éléről.

A levelezés nemcsak a *Jelenkor* vagy Babits rehabilitálásának története szempontjából nyújt értékes adatokat, hanem Basch levelei és a tervezett tanulmányok tematikus összefoglalásainak filológiai hozadécai miatt is, hiszen új összefüggéseket világítanak meg. Innen ismerhetjük meg Basch tervezett, de befejezetlenül maradt tanulmányainak tematikáját, innen tudhatjuk meg többek közt, hogy a *Vasárnapi impresszió, autón* című vers a Basch-kúriára való utazás élménye alapján született,¹⁸ vagy azt, hogy Hintz tanársegéd alakját Török Sophie Schill Imréről, Babits orvosáról mintázta.¹⁹

A levelezés jelentőségét növeli, hogy rámutat a köz- és magángyűjteményekben fennmaradt kéziratos források minél teljesebb áttekintésének és a kutatásba történő bevonásának szükségességére, miközben fényt vet a *Jelenkor* szerkesztésének mechanizmusaira, és betekintést enged a folyóirat önmagán messze túlmutató irodalomközvetítő, oktató, nevelő tevékenységébe az 1960-as évek első felében. A forráskiadás hozzájárulhat a 20. század harmadik negyede folyóirat-, oktatás-, nevelés-, irodalom- és művelődéstörténetének jobb megértéséhez, ösztönözheti az irodalomtörténeti kánon megújítására – főként Babits Mihály vonatkozásában – irányuló törekvéseket, és serkentheti a két levelezőtárs hagyatékának további módszeres feldolgozását.

*

A szövegközlés az MTA I. Osztálya Textológiai Munkabizottsága kritikai kiadásokra vonatkozó ajánlását követi. A közlés teljes, azaz az eredeti, autográf kéziratos javításokat tartalmazó gépiratnak vagy kéziratnak megfelelően tartalmazza a szöveget. Ha egy gépiratos levélből első és másodpéldány is fennmaradt, akkor az első példányt és az azon

¹⁷ Tüskés Tibor: *A Jelenkor indulása (1958–1964)*. Új forrás könyvek 23. Komárom–Esztergom Megyei Önkormányzat – József Attila Megyei Könyvtár – Új Forrás, Tatabánya, 1995; Tüskés Tibor: *Az ablakmosó és a többiek. Tanulmányok, esszék, dokumentumok Mészöly Miklósról*. Pro Pannonia, Pécs, 2010. (T. A.)

¹⁸ Gál István: Babits és Illyés a Tiszánál. Egy-egy versük háttere. *Jászkunság*, 1972/2, 59–62. (T. A.)

¹⁹ Kenéz János: Schill Imre, a fizikális vizsgálatok mestere. *Orvosi Hetilap*, 1979. május 6., 1092–1094. (T. A.)

található kéziratos javításokat, rájegyzéseket közöljük. A szerzői törléseket, beszúrásokat a szokásos módon jeleztük. Formailag a szöveg egységesített, megtartja az eredeti bekezdéseket, de sorkizárt szedéssel. A közlés betűhű, az aláhúzásokra és egyéb jelölésekre is kiterjedően. A gépírási szövegben az írógépen hiányzó hosszú ékezeteket jelöletlenül hosszúra cseréltük, az elütések javításai jelöletlenek maradtak. Az eredeti központosítást megtartottuk, de a helyenként értelemzavarónak ítélt vesszőhiányt néhány esetben jelölés nélkül pótoltuk.

A szövegközlésben alkalmazott jelek feloldása: < > áthúzás(ok)/törlés(ek), az áthúzott szöveg a csúcsos zárójelben található; < ... > olvashatatlan áthúzás(ok)/törlés(ek); |: :| beillesztés a szöveg bármely részén, a szöveg a kettőspontok között olvasható; [?] a kérdőjel előtt levő szövegrész bizonytalan olvasata; [!] a felkiáltójel előtt levő szövegrész biztos olvasata; [...] a sajtó alá rendező értelmező megjegyzés(ei), kiegészítés(ei)

Rövidítések: **alak.** – alakuló; **B.** – Babits; **B. M.** – Babits Mihály; **BL** – Basch Lóránt; **c.** – című; **egyet.** – egyetemi; **F. Bandi** – Fodor András; **It** – Irodalomtörténet című folyóirat; **ker.** – kerületi; **M. M.** – Mészöly Miklós; **M. Miklós** – Mészöly Miklós; **Pann.** – Pannonius; **Sz. L.** – Szabó Lőrinc; **társ.** – társaság; **Tükrök között, 2014** – *Tükrök között: Tüskés Tibor levelesládájából.* Vál., szerk., jegyz. Tüskés Tibor, s.a.r. Simon Zsuzsanna, Universitas – MTA BTK, Budapest, 2014.; **W. Sándor** – Weöres Sándor